

A Győr-Sopron megyei honismereti munkáról

Nemzetközi anyanyelvi tábor

A Marosvásárhelyen élő és alkotó Sütő András egy vele készített interjúbán a „min dolgozol?” kérdésre a következőket válaszolta. „Bethlen Gáborhoz tértem vissza egyebek között. A megmaradás gondjára. A cselekvés változatainak gordiusi csomóihoz. Mit tehetnénk azért, hogy úgy cselekedjünk, hogy megmaradjunk. A létünk tele rókahizelgéssel: énekeljetelek, hollók. Nyilván, hogy kiessék a sajt a csőrükből. Azt kellene pedig megőriznünk, az utolsó falat sajtunkat.” Pár oldalt lapozva az Új Tükör egyik számában — ahol mindez megjelent —, a Sarlóskos útján kerékpározó és Rákóczi sírjára virágot vivő csehszlovákiai magyar egyetemistáknak a somodi közművelődési táborban közzétett nyilatkozatát olvashatjuk: „Célunk a szülőföld megismerése, a kapcsolatteremtés, az összetartozás érzésének erősítése. Magunk megőrzése a tájban, a nyelvben, a gondolkodásban.” Térben távol egymástól, de szinte egyidőben fogalmazódott meg a határainkon kívül rekedt magyarság gondja. Ez lehet nyomasztó teher is (ha nem kapnak segítséget), lehet felemelő és a nemzetiséget mentő feladat is (ha az az eddigi eredményeket mélyítve és gazdagítva segítő kézre talál), ha megőrzik és a mába átmentik a múltat. Így a megmaradás gondja és felelőssége nemcsak az övék, hanem a miénk is. A megőrzés egyetlen útja és egyedüli biztosítéka a magyarság-tudat erősítése. Úgy legyenek büszkéek magyarságukra, hogy egyúttal büszkéek legyenek — a munkát és otthon, életet és jövőt jelentő hazájuk eredményeire is.

Még mindig van egy óhajként régen kinyilvánított, de tételesen csak körvonalalaiban megfogalmazott szerep: a határ két oldalán élő magyarok nyissanak kaput és legyenek kapocs az országok között. Mi rajtuk keresztül ismerjük meg országukat (az életet és a politikát, a tájat és benne az embert), és hazájukhoz rajtuk keresztül kerüljön közelebb a mai magyarság. S ez is csak halvány reménykedés — emberi kapcsolatok nélkül.

A feladat adott — de megoldása egész sor kérdést vet fel. Mit kell tenni azoknak, akik munkájuk és hivatásuk révén közvetlenül is érzik ezeket a gondokat? Meg lehet-e amatőr módon, csak lelkesedéssel, szakmai felkészültség nélkül, szellemi és szakmai irányítás hiányában menteni a múltat? Nem huny-e el idő előtt a tűz, megmarad-e és átragad-e következő nemzedékekre is a ma még meglévő lelkesedés? S kikre támaszkodva lehet megtartani a tüzet? Milyen találkozásokat kell szerveznünk, és milyen foglalkozást kell tartanunk, azoknak, akik legtöbbit tehetnek majd a hagyománymentés munkájában, azoknak, akik át tudják érezni a múlt embert gazdagító értékét, akik kisugározzák majd ezt az élményt?

Nem először kerültünk szembe ezekkel a kérdésekkel és nem először kerestünk és találtunk rá választ. Az 1980-ban és 1981-ben rendezett szigetközi, csallóközi tábor már a válaszkeresés és válaszadás jegyében szerveződött. Ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy a szervezés gondját vállaló és az anyagi fedezetet adó Hazafias Népfront Győr-Sopron megyei Bizottságának mindenben partnere a TIT Győr-Sopron megyei szervezete; és az is, hogy ezen túl hol találunk segítő-készséget és anyagi támogatást. Nem véletlen az, hogy az első táborozásukkor is jelen volt Juhász Róbert, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának osztályvezetője, és most is elkísérte a kis csapatot burgenlandi és szlovéniai körútjára. De az sem az, hogy a TIT Történelmi Választmánya már nemcsak szakmailag állt a tábor mögött. S az is megnyugtató volt, hogy amikor a kétoldali táborozások eredménye és nevelési értéke szinte parancsolóan írta elő a továbblépést, már a Magyarok Világszövetségére is számíthattunk. Ennek a valóban széles körű

és önzetlen támogatásnak eredményeként — Vadász Annának, a Hazafias Népfront Győr-Sopron megyei Bizottságának védnöksége alatt — Szabó József, az első nemzetközi tábor létrehozója megtehetette az újabb lépést, és az eddigi kétoldali találkozások helyett megszervezhette és vezethette 1984. július második felében Sopronban, majd a burgenlandi Őrségben és a szlovéniai Muraközben az *I. nemzetközi anyanyelvi olvasótábort*. Megvalósulhatott a régi terv, hogy ne csak csallóköziek és szigetköziek találkozzanak egymással, hanem a burgenlandiak és a muraköziek is, s ne csak itt, hanem mindnyájan közösen mindegyikőjük hazájában is, hogy a határokon túlról jövők ne csak vendégek legyenek, hanem vendéglátók is. (Sajnos, a körút nem lett teljes. A csallóközi nagymegyerieknél nem voltunk, és ők sem jöttek mindenholá velünk.)

A program összeállításakor viszont nem indulhattunk ki a már meglévő nemzetközi anyanyelvű táborok programjából. Akkor egy színmagyar tömbben élő és a magyar történelmet hazai diákjaink tudásszintjén ismerő diákokat hívtunk meg, akik önként vállalták a múlt kutatását és az összefűző és megtartó szálak erősítését. Így tehát bátran építhettünk a hagyományos honismereti tábori programra, és nyugodtan szervezhettünk levéltári és könyvtári foglalkozást, múzeumlátogatást és néprajzi gyűjtőmunkát, mert biztosak lehettünk abban, hogy ez nem haladja meg előképzettségüket, hogy ezt várják és akarják. Tudtuk, hogy számukra metodikai táborot kell szerveznünk, azért, hogy módszertani megalapozást adjunk majdani munkájukhoz. Ezt a tartami formát és az ennek megfelelő megoldási programot négy országból összeseregltő tanulóknak, akiknek történelmi és magyar irodalmi ismeretei eltérőek, nem követhettük. Persze a sokféleség mellett — jöjjenek bárhonnan, Szlovéniából vagy Csehszlovákiából, legyenek gimnazisták vagy szakmunkástanulók — a legfontosabb tényező mindegyiküknél közös volt: a magyar nyelv szeretete és a magyar kultúra összességéért érzett vonalom. Természetes, hogy erre kellett építenünk, de az is, hogy olyan foglalkozásokat kell szerveznünk, amelyek egyaránt megragadják a magyar irodalmi pályára készülő lendvai középiskolást és a magyarul már alig beszélő, de magyarnak maradni akaró burgenlandi gimnazistát.

Ezért maradtunk közel a honismereti táborokra jellemző történelmi profilhoz. A magyar történelem nagy korszakai jelentették a program csomópontjait, és ezekhez kapcsoltuk a néprajzi, földrajzi és irodalmi témákat. S mindezt olyan foglalkozásokkal, amelyek érzelmileg is megragadják a fiatalokat, hogy az emocionális élmény akkor is megmaradjon, ha az ismeretanyag a történelmi előképzettség hiánya miatt nem rögződik. Ezért kapcsolódott minden történelmi előadáshoz az illető témát aláhúzó, érzelmi élményt nyújtó foglalkozás. Így a megnyitó napján a nagyeceni emlékműzeumot néztük meg, majd ezt követte Széchenyi sirjának megkoszorúzása. A négy országból összesereglett tanulók a mauzóleum sejtelmes homályában, a pisllakoló gyertyák fényénél a magyar himnuszot énekeltek, és amíg a koszorút elhelyezték, a „legnagyobb magyarra” emlékeztek. Együtt marad meg emlékezetükben a múzeumlátogatás (a magyar polgári fejlődésért folytatott harc dokumentumaival) és a koszorúzás (a kriptát betöltő himnusz hangjával).

Másnap dr. Bakay Kornél előadása vezette be az István, a király című filmet. A magyar történelmet a mi diákjaink tudásszintjén ismerő nagymegyeriek előtt a magyar államalapítás érvonalai is feltárultak, míg a többiek a rockopera hozzájuk közel álló zenéjét és film sodró képsorait őrizték meg. Felemelő volt látni a rájuk tört világosságban az élménytől kábultan helyükön maradó fiatalokat. Harminc, határon kívüli magyar középiskolás találkozott István király alakjával, a magyar állam alapításával.

Ugyanezt éreztük a 80 huszár című film levetítése után. Nem egy leány szeme maradt fátyolos a hazaigyekvő magyar huszárok áldozatvállalása, szenvedése láttán. Valóság és romantika ötvöződött, és együtt mutatott példát a hazához való hűségéből. Dr. Bona Gábor ezt a tiszteget tárta elénk a magyar szabadságharc megsegítéséért határainkon túlról hazatérő magyar tisztiek és katonák életútjának bemutatásával.

A harmadik csomópont a török kor volt. Itt nem vetítettünk filmet, úgy éreztük, az élményt majd a kirándulások fogják nyújtani. Hóvári János és Marosi Endre (aki a TIT Országos Központjában és a Történelmi Választmányban képviselte a tábor ügyét) előadásai a „két malomkö között őrlődő” „üllő és kalapács közé szorult” magyarság harcáról szóltak úgy, hogy fogszódtak a kiránduláshoz is. Az elgondolás jó volt, az előadások színvonalasak, mégsem olvadt úgy egybe élmény és ismeret, mint az előző két témánál. Nyilvánvalóan az egyidejűség is hiányzott, másrészt az egymásra épülés is. Jobban közelítve az előadást és kirándulást, jobban rögződik mindaz, amit hallanak és látnak. Azt a tervünket, hogy minden résztvevőnek olvasótábori naplót adjunk a kezébe feladatlapokkal, a meglátogatandó várak alaprajzával, a török kori harcok térképével, a kirándulások útvonalával, idézetekkel, a jövőben meg kell valószínűsítanunk. Ez segít majd egymásra építeni előadást és kirándulást.

A honismereti táborok történelmi jellege mellett az olvasótáborok módszerét, kiscsoportos foglalkozásait kívántuk érvényesíteni. E foglalkozásokon nagymegyeri és lendvai szakközépiskolások együtt vettek részt felsőlövő és magyarországi gimnazistákkal Őrsi András műtermében, ahol a népi művészet motívumainak megismerése mellett szöhettek, agyagozhattak és faraghattak. Siker volt. Köszönhető ez az Őrsi házaspár közvetlenségének és a foglalkozás jellegének. R. Szabó Lajos középiskolai tanár irodalmi sétája és Szentkúti Károly feladatlapos városnézése új szint és új élményt jelentett a táborozóknak. Ezek sikerére alapozva, a tábor

értékelésekor megállapíthattuk, hogy a történelmi vázat meg kell tartanunk, de mellette erősiténünk kell magyar nyelvi és irodalmi, néprajzi foglalkozásokat, és fokozottabban kell építenünk az olvasótáborok már széles körben alkalmazott és kiértelt kiscsoportos foglalkozásaira. Esténként a kiscsoportok eggyé olvadtak, és ez az együttlét újabb kötőerőt jelentett. A népdaltanulás és tánc ház sikere Barsi Ernőnek és a Lajtorja néptáncgyűttes néhány tagjának köszönhető. Dr. Timaffy László pedig élményt nyújtó előadásaiban mutatta meg a néphagyományok magyarságmegtartó erejét. Őszintén kívánták és a jövőben nagyobb szerepet szánhatunk ezeknek a kiegészítőnek tűnő (hiszen esténként került rájuk a sor), de korántsem mellékes foglalkozásoknak. Az estéről estére együtt éneklő, táncoló és szavaló gyerekek nemcsak a népi kultúrához jutnak közelebb, hanem egymáshoz is, és bizonyosságot adhatnak arról, hogyan őrzik és ápolják a magyar szót és kultúrát saját hazájukban.

Az itthoni foglalkozásokat két-két napos burgenlandi és szlovéniai kirándulás követte. Táborozásunknak talán a legtöbb energiával megvalósított és legköltségesebb része, de ez mutatta legjobban a magyar nyelv és kultúra összefűző erejét. Ez döböntette rá a mi tanulóinkat a határon túl élő magyarok magyarságára. Alsóőrön a magyar nyelvet csak egymás között beszélő gyerekek citeramuzsikálását hallgatva, a népi kultúra ápolásának szükségességét és összefűző erejét érezhették át. Lendván a kétnyelvű iskola működésének mechanizmusát megismerve, győződhetek meg, hogy a magyar falvak megmaradásának feltétele a magyar nyelv fennmaradása.

Nem volt ennek a csodálatos körútnak egyetlen állomása sem, ahol ne utaltunk volna a már otthon hallottakra, vagy a hazai kiránduláson látottakra. Ruszton (Rust) Köszeget hoztuk példának, Szentmargitbányán (St. Margareten) Fertőrákos kőfejtőjét is magunk előtt láttuk, Kismartonban (Eisenstadt) az Esterházyakra, Bécsújhelyen (Wiener Neustadt) Rákóczi emlékeztünk, Lékán a Nádasdy-kriptában adott kis műsorunk a Wesselényi-összeesküvés mártírjaira emlékeztetett. Nagyfalu (Mogersdorf) mellett a szentgotthárdi ütközetet képzelte el velünk a térkép és a makett. Alsóőr és Őrsziget nevét pedig még az államalapításról szóló előadásból jegyeztük meg. S ezután következett Lendva (Lendava) a várlátogatással, Muraszombat (Murska Sobota) múzeumával és végül — már a magyar nyelvterületen kívül — Maribor nagyvárosi forgatagával.

Befejezésül szóljunk még valamiről. A részt vevő fiatalok remélhetően ráéreztek arra is, hogy a magyar nyelv megtartásáért és határon kívüli megmaradásáért nekik is, mindnyájunknak tenni kell. S arra is, hogy mindehhez kell az ügybuzgalom, az a mély alázat múltunk és magyarságunk iránt, amiről a tanulókat kísérő felnőttek tanúbizonyosságot tettek. Mint a nagygyeri Varga László, akinek támogatására évek óta számíthatunk; mint dr. Galambos Ferenc és Szeberényi Lajos, akik oly lelkes kísérőink és szíves vendéglátóink voltak Burgenlandban; mint dr. Hajós Ferenc, aki Szlovéniában az első szóra vállalta a szervezést. Az ő munkájukkal lett teljes a tábor. Köszönet érte!

Bedécs Gyula

V. Nemzetközi Diák Honismereti Tábor Csorna–Bratislava vidék (Pozsony vidéke)

A Győr-Sopron megyei HNF Honismereti Munkabizottsága együttesen a Szlovákiai Nemzeti Front Nyugat-Szlovákiai és Pozsony környéki bizottságaival 1984-ben immár ötödször szervezett nemzetközi tábort 20 Győr-Sopron megyei és 20 szlovákiai diáknak. A magyarországi diákok belépődíja egy-egy sikeres pályázat megírása volt — a szlovákiai diákok társadalmi munkájuk eredményeként táborozhattak.

Megyeinkben Csorna városa és a közeli Rábapordány község fogadta a fiatalokat megkülönböztetett figyelemmel és vendéglátói kedvességgel. Az egyhetes gyűjtőmunkára a rábapordányi termelőszövetkezet és a Csorna városi Tanács mikrobuzsai szállították a diákokat a községbe, ahol csoportokat alkotva ismerkedtek a vidék életével, múltjával.

A fiatalok helytörténeti témában, életmódkutatás, elvándorlás, népi szokások után kutatva járták a falut, s most a szakkörökben tovább munkálkodva, a jövő évi Kisfaludy-pályázatra használják fel a gyűjtött anyagot. A tábor utolsó magyarországi napján egy egész délelőtt tartott az értékelés, amely egyben a tábor élménybeszámolója is volt. A beszámoló nyomán szinte feltárult a település múltja, az ősök élete, de természetesen észrevették a mai gondokat is, s nagyon érzékenyen reagáltak például az ingázás és elvándorlás problémáira is. Bár a program helyi gyűjtést nem tartalmazott, mivel már elég nagyszámú helytörténeti és néprajzi gyűjtés